

Watertransitie betekent afwentelen op landbouw

Het kabinet heeft een brief naar de Tweede Kamer gestuurd over het beginsel dat water en bodem sturend moeten worden voor het beleid. Deze brief is ervoor bedoeld dat er in een vroeg stadium kan worden geanticipeerd op de randvoorwaarden die het water- en bodemsysteem stelt. Hiermee kunnen kosten worden bespaard. Deze redenering gaat echter alleen op als de juiste aannames zijn gehanteerd.

Jaco van der Gaast
AtlaTerra

Het kabinet heeft na de minister-raad van 26 november 2022 een aantal brieven naar de Tweede Kamer gestuurd. Het betreft een samenhangend pakket aan voornemens die richting geven aan de voorgenomen transitie van het landelijk gebied en de ontwikkelingen van diverse sectoren. De brieven vormen de basis voor het akkoord over de nationale uitgangspunten voor het overleg dat de provincies gaan voeren over de regionale invulling van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG).

zes voor nieuwbouwlocaties. De randvoorwaarden moeten waterbeheerders in staat stellen de toekomstige waterhuishouding op orde te houden met het oog op de zeespiegelstijging, de intensivering van clusterbuien en langere droge zomers.

Herinrichting

Dat hele herinrichtingsplan wordt de optelsom van alle regionale plannen. Het moet in juni 2023 klaar zijn en het kabinet heeft er 2,4 miljard euro voor klaargezet. De inzet is vooral gericht op de vermindering van de

Laagveengebieden

Voor laagveengebieden betekent het dat er wordt bewogen naar een grondwaterstand van 20 cm tot 40 cm onder maaiveld, afhankelijk van de bodemcompositie, omstandigheden van het watersysteem en de behoeften van het gebied. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat we het grondwater in veenweidegebieden in hoge mate kunnen sturen en wordt er vertrouwd op de stuurbaarheid van grondwater. In de praktijk blijkt echter dat we het grondwater in veenweidegebieden maar in beperkte mate kunnen sturen. Dit is in een eerder artikel in V-focus met de titel 'Het failliet van het veenweidegebied' (<https://files.atlaterra.nl/VF20210107.pdf>) uitgelegd.

Hoge zandgronden

De structurerende keuzes voor de zandgronden zijn als volgt verwoord:

- We houden water langer vast en voeren het minder snel af. We herstellen daarmee de sponswerking van de bodem en bereiken een robuust grondwatersysteem.
- We verhogen de grondwaterpeilen met mogelijk 10 cm tot 50 cm. Daardoor wordt op de hoge zandgronden verdroging bestreden.
- In de gebiedsprocessen zetten we in op grootschalig herstel van beekdalen op zandgronden voor het verbeteren van de water-

Uitzicht over de Betuwe

Water en bodem sturend betekent meer ruimte voor water en rivieren.

Foto: Jaco van der Gaast

kwaliteit. Hiermee halen we niet alleen de doelen voor de waterkwaliteit (vanuit de KRW en de Nitraatrichtlijn) maar kunnen we ook andere doelstellingen realiseren (zoals natuur, groenblauwe dooradering en waterberging).

- We beperken de grondwateronttrekkingen rond Natura 2000-gebieden. Daarmee voorkomen we verdroging in deze gebieden. Het zijn stuk voor stuk beweringen die uitgaan van beïnvloedbaarheid en de maakbaarheid van het watersysteem. Hierbij wordt niet alleen gesuggereerd dat het realistische en haalbare keuzes zijn maar ook dat daarmee de geadresseerde problemen worden opgelost. Over de invloed van waterbeheer tijdens droogte heeft in V-focus een artikel met het volgende advies gestaan (<https://files.atlaterra.nl/VF20200413.pdf>): Alvorens maatregelen voor te stellen zou het goed zijn als we inzicht hebben in de effectiviteit en reikwijdte ervan. Veel maatregelen om water langer

vast te houden, hebben vooral effect onder niet al te extreme omstandigheden. Hierdoor kunnen maatregelen wel effectief zijn maar verhogen ze het risico op wateroverlast als gevolg van piekneerslagen. Ook hebben ze bijvoorbeeld een beperkte reikwijdte, waardoor ze niet meer werken gedurende langere droge perioden. Al met al is het de vraag of ze wel kosteneffectief zijn. Voor een juiste afweging moeten niet alleen de effectiviteit en reikwijdte van maatregelen op objectieve wijze worden vastgesteld. Ook de risico's en de kosten zullen in beeld moeten worden gebracht. In de brief 'Water en bodem sturend' is hier geen aandacht aan besteed.

Resumerend

De beleidswijziging is ingegeven door de grenzen aan de maakbaarheid van ons water- en bodemsysteem. Het is dan ook paradoxaal dat vooral maatregelen worden voorgesteld die resulteren in vernatting, waardoor we de

grenzen van het systeem juist opzoeken doordat de risico's op wateroverlast alleen maar zullen toenemen. Het is dan ook de vraag of er wel kosten zullen worden bespaard, de impact van piekneerslagen zal immers alleen maar toenemen. Het advies om ervoor te zorgen dat we inzicht in de effectiviteit en reikwijdte van maatregelen hebben alvorens maatregelen voor te stellen, blijft dan ook actueel.

Een groot deel van West-Nederland ligt onder zeeniveau. Dit betekent, dat als bodem en water echt sturend zouden zijn, het westen van Nederland onder water zou staan. Met de brief 'Water en bodem sturend' wordt dan ook alleen invulling gegeven aan een beleidswijziging. Een beleidswijziging waarbij het principe van 'niet afwentelen' een belangrijk uitgangspunt is. Desondanks wordt aan de hand van de in dit artikel genoemde voorbeelden duidelijk dat er wél wordt afgewenteld op de agrarische sector.

'Er wordt duidelijk wél afgewenteld, op de agrarische sector'

De aangekondigde veranderingen die volgens de ministeries nodig zijn om te voldoen aan doelen voor water, klimaat, natuur en stikstof, leiden tot aanzienlijke opgaven voor de maatschappij. Met de brief 'Water en bodem sturend' wordt invulling gegeven aan het coalitieakkoord. De brief gaat in op peilbeheer in veenweiden, grote waterbergingen en drinkwatervoorraden, minder grondwateronttrekking op hoge zandgronden en keu-

stikstofemissie door de landbouw en de bescherming van Natura 2000-gebieden. Voor waterbeheerders spelen ook de aanpak van de verdroging, de verbetering van de waterkwaliteit en het vrijhouden van locaties waar in de toekomst meer waterbergingscapaciteit nodig is. Naast ruimtelijke reserveringen, is ook de vergroting van de sponswerking van de bodem een belangrijk voor-nemen.